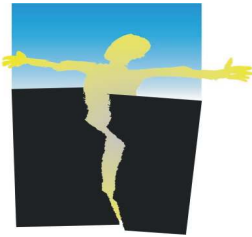

HELSINKI Bulletin

Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji

Rige od Fere 20, 11000 Beograd, Srbija
tel./fax +381 11 30 32 408; e-mailoffice@helsinki.org.rs;
www.helsinki.org.rs

Br. 42 • Oktobar 2009.

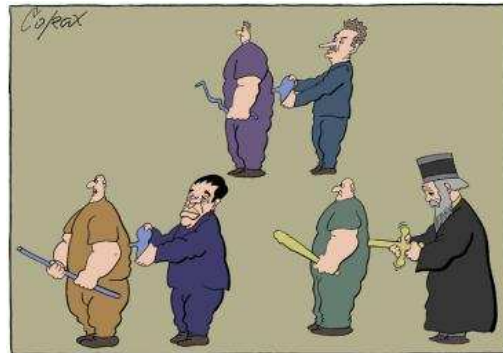
Iskorak prema evroatlatnskoj orijentaciji

Konsolidacija srbijanske Vlade na proevropskom putu dovela je do konfrontacije sa antievropskim i antizapadnim savezom snaga koje u takvom razvoju događaja vide opasnost za svoj ideološki koncept. Naime, reč je o procesu koji Srbiju prisiljava na zatvaranje nacionalnog i državnog pitanja, odnosno na odustajanje od teritorijalnih aspiracija, pre svega, u odnosu na Bosnu i Hercegovinu. Na političkom planu taj blok predstavlja Vojislav Koštunica i njegova partija, Tomislav Nikolić bez obzira na promenjenu retoriku njegove partije, radikali Vojislava Šešelja, kao i partija Velimira Ilića. Međutim, taj blok je mnogo širi i obuhvata uticajne krugove u SPC, medijima, akademskim krugovima i kulturnoj eliti. Objektivno su se na toj strani našli i delovi tzv. druge Srbije, dela civilnog društva i istaknutih pojedinaca koji nemaju svest o tome da rušenje Demokratske stranke i Borisa Tadića odlaže ionako fragilnu i mukotrpnju transformaciju srbijanskog društva.

Cilj ovog bloka je prvenstveno fokusiran na pad vlade i prevremene parlamentarne izbore sa nadom da u postizbornom rasporedu snaga imaju većinu. Njihova strategija je sveobuhvatna i dodatno se oslanja na efekte ekonomske i socijalne krize koja je pogodila široke segmente društva. U tom smislu traže podršku među mladima, frustriranim zbog odsustva

izvesne perspektive, nezaposlenima, u sindikalnim organizacijama i širem krugu gubitnika tranzicije.

Esklalacija nasilnih incidenata u poslednjih nekoliko meseci (smrt francuskog mladića, otkazivanje *Parade ponosa* zbog bezbednosnog rizika i dr.), svedoče o produbljenoj fašizaciji, koja ugrožava temelje društvenog poretka. Ta evidentna opasnost iznudila je pozicioniranje Demokratske stranke na pitanjima u odnosu na koja je do sada bila ambivalentna. U tom kontekstu najindikativniji su najnoviji javni istupi predsednika Srbije Borisa Tadića i ostalih čelnika te stranke.

Corax (danas.rs)

Ofanziva antievropskog bloka

S obzirom da na parlamentarnim izborima 2008, proevropski blok na čelu sa Demokratskom strankom nije osvojio dovoljnu većinu, Vlada nije bila u mogućnosti da jasno formuliše evropsku poziciju. Pod uticajem različitih okolnosti, kao što su prvenstveno efekati

globalne krize, poseta Džozefa Bajdena, američkog potpredsednika, te aktivnijeg pristupa međunarodnih faktora prema Zapadnom Balkanu i posebno prema Srbiji, pomerili su aktuelnu vladu u pravcu jasnijeg opredeljivanja strateških prioriteta. Odnosno, na čvršću orijentaciju prema evroatlantskim integracijama.

Kristalizacija te orijentacije je izazvala oštre reakcije konzervativnog bloka. One su se prelamale različitim povodima sa jedinstvenim ciljem da se pozicija Vlade i predsednika Republike destabilizuje: tokom letnjih meseci povodom usvajanja kontroverznog Zakona o informisanju, zatim otkazivanje *Parade ponosa* i konačno, serija nasilnih incidenata i fizičkog nasrtaja na strance... Sve je to korišćeno kao argument da Vlada ne kontroliše situaciju u zemlji. Osim toga, prilikom usvajanja seta vojnih zakona u Skupštini Srbije Demokratska stranka i ministar odbrane Dragan Šutanovac su optuženi da tim dokumentima praktično pripremaju teren za priključivanje Srbije NATO paktu. Takođe treba očekivati da će se slične optužbe ponoviti prilikom predstojeće skupštinske rasprave o statutu Vojvodine, odnosno o Zakonu o prenosu nadležnosti.

Boris Tadić

Odgovor predsednika Borisa Tadića na sve optužbe iznenadio je preciznošću i odlučnošću u definisanju vrednosnog okvira na kome će Vlada insistirati.

Prva njegova značajna izjava povodom smrti francuskog mladića Brisa Tatona da se „radi o neprekinutom lancu nasilja koje je obeležilo devedesete godine prošlog veka, zverskih zločina počinjenih na

tlu bivše Jugoslavije, podrške štrajkovima Jedinici za specijalne operacije (JSO), političkog jezika koji proizvodi bes protiv tzv. izdajnika (...) atmosfere mržnje prema svakoj manjini ...“¹ najavila je taj iskorak Demokratske stranke.

U opširnijoj eksplikaciji tih teza, u intervju za nedeljnik *NIN* od 8. oktobra 2009. godine, predsednik Tadić je posebno apostrofirao preživjele državne strukture koje su bile u službi režima Slobodana Miloševića, u prvom redu policiju i sudstvo. Pri tome je posebno naglasio da „vlada nema nikakvu javnu podršku za suštinsku reformu društva, naprotiv ima stalnu opstrukciju“. Takođe je naglasio da „postoje političke organizacije koje ohrabruju funkcionisanje ekstremnih grupa i propagiraju nasilništva kao svojevrsnu ideologiju“. U tom kontekstu istakao je da je „za nasilje često uzimano kao alibi Kosovo“ i da neki „predstavници opozicije prizivaju nasilje na ulicama i predviđaju pad vlade na ulici“.

U oba nastupa Boris Tadić je Demokratsku stranku po prvi put jasno vrednosno opredelilo u odnosu na nedavnu prošlost. To znači da je Miloševićevo nasleđe označio kao glavni uzrok „poremećaja vrednosti“ koje su „kriminal uvele u političke strukture, pravosuđe, policiju, vojsku, obaveštajni sistem, zdravstvo, sport i školstvo“. Još važnije je njegovo opredeljenje za „članstvo u EU, vrednosne promene srpskog političkog društva, normalizaciju medijskog prostora, privlačenje stranih investicija, reformu pravosudnog sistema“.²

Prema njegovim rečima, Srbija mora da menja nasleđeni vrednosni sistem jer je „rešenje naših problema u nama samima, u promeni odnosa prema radu, da poštujemo drugog, da se ponašamo pristojno, da ne ugrožavamo život drugog čoveka, da ne optužujemo druge za izdajništvo, da ne proglašavamo ljude neprejeljima društva“.

Takvo definisanje političke orijentacije Demokratske stranke objektivno zatvara mogućnost da ona u budućnosti ide u koalicioni sporazum sa strankom Tomislava Nikolića (SNS) i Vojislava Koštunice (DSS).

¹ *Politika*, 2. oktobar 2009.

² *Pečat*, 9. oktobra 2009.

Reakcije konzervativnog bloka

Ovakav iskorak Borisa Tadića nije naišao na odgovarajući prijem u krugovima od kojih bi se to moglo očekivati – delu civilnog društva i kod javnih ličnosti. Međutim, recepcija u konzervativnim krugovima bila je mnogo značajnija i ostrašćenija, jer su očigledno bolje shvatili o čemu je reč. U brojnim medijskim tekstovima vlada se tretira kao „nacionalno i državno neodgovorna družina“, pripisuje joj se želja za još „dubljim porazom“ koji bi značio konačno ispaštanje „neoprostivog greha“, neprekinute niti „sa nasledem devedesetih godina“.³

Činjenica da su izneti stavovi Borisa Tadića bliski delu antiratne opozicije koristi se za optužbe, poput onih da je „naša vlast u vazalnom odnosu prema mentorima tzv. druge Srbije“.⁴ Optužujući ga za „drugosrbijansku“ terminologiju, Slobodan Antonić, profesor Filozofskog fakulteta i komentator lista *Pečat*, ističe da „Demokratska stranka nema svoju političku ideju i daleko od toga da ima uobličenu stranačku ideologiju“. On ističe da je DS stranka „pragmatizma“ u najprizemnijem finansijsko-utilitaranom smislu reči.⁵

Slobodan Antonić

³ Milorad Vučelić, *Pečat*, „Srbija kao Gernika“, 9. oktobar 2009.

⁴ *Ibid.*

⁵ *Ibid.*

Reakcije na čvršće pozicioniranje vlade i Demokratske stranke na proevropskom kursu pokazuje ideološku konfuziju i svu kompleksnost situacije u Srbiji. Naime, reformski potencijal zemlje je fragilan i na stalnom udaru snažnog konzervativnog bloka. Zato je vrlo važno da međunarodna zajednica razume delikatnost situacije i poziciju vlade i predsednika Republike.

Rušenje aktuelne vlade umanjilo bi ili odložilo proces približavanja Srbije EU i otvorilo prostor za ponovnu konsolidaciju antievropskog bloka. Promenjena retorika opozicije, pre svega Srpske napredne stranke Tomislava Nikolića, nije garancija za njeno iskreno prihvatanje kursa koji bi bio nastavak politike sadašnje Vlade.

Pozitivan pristup EU koji se ogleda u naporu da se Srbija uključi u vizni sistem Šengena, kao i napor da se odmrzne primena Prelaznog trgovinskog sporazuma, su konkretni potezi koji pomažu tom naporu da se Srbija održi na proevropskom kursu.

Zatvaranje državnog pitanja Srbije je obaveza i EU, pre svega, kroz promenu Dejtonskog sporazuma koja bi obezbedila funkcionisanje Bosne i Hercegovine kao države. Drugi važan faktor za stabilizaciju u regionu je neophodnost da EULEX suštinski preuzme kontrolu na celoj teritoriji Kosova i brzo počne sa implementacijom sporazuma nedavno potpisanog sa MUP Srbije.

Sve to zajedno vodilo bi i izvesnijoj perspektivi same Srbije da se odlučnije okrene unutrašnjoj transformaciji. Na toj agendi su: status Vojvodine, promena ustava, decentralizacija i regionalizacija, status manjina, reforma medijskog prostora. Takva transformacija je osnovni preduslov za raskid sa Miloševićim nasledem.